

ምዕራፍ ሓሙሽተ ፍቕሪ ሃገር

ዕላማ ትምህርቲ እዚ ምዕራፍ፡-

ኣብዚ ምዕራፍ ዘሎ ትምህርቲ ተማሂርኩም ምስ ፈጸምኩም

- ታሪኽ ብሄራት፣ ብሄረሰባትን ህዝብታትን ምፍላጥ ዝህቦ ረብሓ ትግንዘቡ።
- መገልገሊ ናወቲ ሓባር ብጥንቃቄ ምሓዝ ከምዝግባእ ትርድኡ።
- ምውጋእ ድኽነትን ድሕረትን ኣድላዪ ምኃኑ ትርድኡ።
- ምኽባር መሰል ዜግነት ስምዒት ፍቕሪ ሃገር ከምዝማዕብል ትርድኡ።
- ሃገራዊ ሰንደቕ ዕላማን ሃገራዊ መዝሙርን ኣብ ምጉልባት ፍቕሪ ሃገር ዝህልዎ ኣስተዋፅኦ ትግንዘቡ።

5.1. ትኸኸለኛ ዝኾኑ ታሪኽን ባህልን ሃገር፣ ብሄር፣ ብሄረሰባትን ህዝብታትን ምፍላጥ ንህንፀት ሓዱሽ ስምዒት ፍቕሪ ሃገር ዝህልዎ ረብሓ

- ምፍላጥ ታሪኻትን ባህልታትን ብሄራት፣ ብሄረሰባትን ህዝብታትን እንታይ ረብሓ ኣለዎ?

መናእሰይ ቁሸት እኒ ስላስ

መናእሰይ ቁሸት እኒ ስላስ ብመርኣያነት ዝጥቀሱሎም ብዙሓት ተግባራት ይትግብኡ እዮም። ብማሕበር መናእሰይ ጣብይኦም ኣቢሎም ዝተፈላለዩ ክለባት ኣጣይሾም እዮም። ካብኣቶም «መተሓባበሪ ፕሮግራም ዓድኻ ፍለጥን ሙዝዩም ብሄረሰባትን» ብዝብል ሰያመ ዝፍለጥ ክለብ ሓደ እዩ። ስላስን መሓዙታን ናይዚ ክለብ ኣባላት እዮም። ክለቦም ባህልን ታሪኽን ብሄረሰባት ሃገርና ከርእዩ ዝኸእሉ ዝተፈላለዩ ባህላዊ ኣልባላትን ብዙሓት ናውትን ኣተኣኻኪቡ እዩ።

ብተደጋጋሚ ንኣባላቱ ፕሮግራም ጉዕዞ ዓድኻ ፍለጥ ኣዳልዩ እዩ። ስላስ ተፀዋዒት ክለብ እንትኾን ብብግዚኡ ምስ ኣባላት ኮሚቴ ኣተሓባባሪ ክለብ ዝተፈላለዩ ምድላዎት ብምትሕብባር እትፍለጥ መናእሰይ እያ።

ብፍላይ ብኣባላት ክለቦም ኣቢሊ ዝቐርብ ገለፃ ባህልን ታሪኽን ብሂረሰባት፣ ህዝቢ እቲ ከባቢ ብሃንቀውታ ዝፅቡዮ ፕሮግራም እዩ። ገለፃ ባህልን ታሪኽን ብሂረሰባት ዝካየድ ብጉጅለ ብዝተወደቡ መናእሰይ ነናይ ዝውክልዎ ብሂረሰብ ኣልባላት ብምልባስ፣ ባህላዊ ኣቐሑት ብምትእኸካብን ታሪኽ እቲ ብሂረሰብ ብምግላፅን እዩ። እዚ ፕሮግራም ተፈታውነት ብምትራፉ ብዙሓት ሰባት ናእድኦም ገሊፀሙሎም እዮም።

መልመዲ 1

ነዘም ዝስዕቡ ሕቶታት መልሲ ሃቡ።

1. ክለብ እኒ ስላስ ካብ ዝገብሮ ምንቅስቓስ እንታይ ተረዲእኹም?
2. ባህልታትን ታሪኻትን ብሂረሰባት ምፍላጥ ኣብ ህይወት ዜጋታት ዘምዕኦ ለውጢ እንታይ እዩ?
3. ኣብ ከባቢኹምን ኣብ ውሽጢ ገዛኹምን ዝርከቡ ናውቲ መግለጺ ባህልታት ብምዝርዛር ንመኒኡ ብሂረሰብ ከምዝውክሉ ንደቂ ክፍልኹም ንገሩዎም።

ኢትዮጵያ ብዙሓት ብሂራት፣ ብሂረሰባትን ህዝብታትን ዝርከቡላ ሃገር እያ። ብዙሓት ምሁራት ንሃገርና «ሙዝየም ብሂረሰባት» ብምባል እዮም ዝፅውዑዋ። ፅባቕ ሃገርና ዘድምቑ ብዙሓት ብሂረሰባት ናይ ባዕልቶም ባህልን ልዕሊ 80 ዝኾኑ ቋንቋትን ዝወነኑ እዮም። ሃገርና ክብሪ ነፃነታ ኣሊያ ዝፀንሖት ብሂራታ፣ ብሂረሰባታን ህዝብታታን ብዝኸፈልዎ መስዋእትነት እዩ። እዚ ዓብይ ሓበራዊ ታሪኽ ህዝብታት ኣድኣደ ግዘ ብፀሓፍቲ ታሪኽ ሃገርናን ወፃኢተኛታትን ተዛቢዑ እንትቐርብ ይሰትውዓል'ዩ።

ባህልታቶም'ውን ከምኡ ግቡእ ጠመተ ከይተወሃዖ ፀኒሑ እዩ። እንተኾነ ግና ሕዚ ሃገርና ተተሓሕዛቶ ዘላ ስርዓት ዲሞክራሲ እቲ ትኸክለኛ ታሪኽ ብሂራት፣ ብሂረሰባትን ህዝብታትን ብዘይ ኣድልዎ እናተፅሓፈን ባህልታቶም'ውን ግቡእ ክብሪ እናረኸበን ይርከብ ኣሎ።

እዚ ኣካይዳ ተጠናኽሩ ቐፀለ ማለት ኣብ ነፍስወከፍ ዜጋ ሓዲሽ ስምዒት ፍቕሪ ሃገር ብዝግባእ ይሰርፅ ኣሎ ማለት ኣዩ። ታሪኽን ባህልን ብሄራት፣ ብሄረሰባትን ህዝብታትን ብግቡእ ምፅናዕን ምፍላጥን ስምዒት ብሄራዊ ፍቕሪ ሃገር የጎልብት። ብስምዒት ፍቕሪ ሃገር ዝተሃነፀ ትውልዲ ድማ ለ-ኣላዊ ክብሪ ሃገሩ ክሕሎ ይገብር። ሃገሩ ነቲ ኣብ ቅድሚ ማሕበረሰብ ዓለም እተፈለጠትሉ ታሪኽ- ጥምየት ክልወጥ ይፅዕር።

መልመዲ 2

እዞም ዝስዕቡ ሕቶታት ስርሑ።

1. ኣብ ሃገርና ካብ ዘለዉ ብሄራት ብሄረሰባትን ህዝብታትን ክንዲየናይ ዝኣኸሉ ክምትፈልጡ ንምርኣይ እዚ ዝስዕብ ሰደቓ ኣብ ጥራዝኩም ሰሪሕኩም ቦቲ ዝቐረበ ኣብነት መሰረት ኣብቲ ባዶ ቦታ ምልኡ።

ሪጋ	ስም ብሄር፣ ብሄረሰብን ህዝብን	ዝሃረቦ ቋንቋ	ዝርከበሉ ክልል
1	ሚሎ	ሚሎኛ	ብ/ብ/ህ ክልል ደቡብ
2			
3			
4			

2. ቅድም እንትብል ሃገርና ዝነበራ ዘኹርፅ ታሪኽ ሓሊያ ንክትፀንሕ ካብ ነፍስወከፍ ዜጋ እንታይ ትፅቢት ይግበር?
3. እዚ ሓዲሽ ስምዒት ፍቕሪ ሃገር ብዝበለፀ ንክጥንክር ናታትኩም ግደ እንታይ ክኾን ይግብኦ?
4. ቦቲ ሓዲሽ ስምዒት ፍቕሪ ሃገር ክውገዱ ይግበኦም እትብሉዎም ቀንዲ ቀንዲ ሃገራዊ ፀገማትና ዘርዝሩ።

5.2. መሰላት ብሄራት፣ ብሄረሰባትን ህዝብታትን ብማዕረ ምኽባር ንህንፀት ፍቕሪ ሃገር ዘለዎ ኣስተዋዕኦ

ሰእሊ 5.1 ውዕኢት ምኽባር ማዕርነት ህዝብታት

- ካብቲ ሰእሊ እንታይ ተዓዚብኩም?

መርኣያነት ዘለዎ ርክብ ህዝቢ ምስ ህዝብታት

ካብ ዝተፈላለዩ ክባቢታት ዝመጹ ተምሃሮ ኣብ ሓደ ትካል ላዕለዎይ ትምህርቲ ትምህርቶም ይክታተሉ ነበሩ። ከምዕድል ኮይኑ ካብ ሞንጎ እዞም ተምሃሮ ካብ ክልል ደቡብ ብሄራት፣ ብሄረሰባትን ህዝብታትን ዝመጹ ተወለድቲ ክፍቶን ሸክቶን ካብ ክልል ቤንሻንጉል ጉሙዝ ብሄረሰብ ቦሮ ሺናሻ ምስ ዝመጹ ተምሃሮ ተቐራረቡ። ምቕርራቦም እናተጠናኸረ ከይዱ ብዛዕባ ዝተፈላለዩ ጉዳያት ብምምይያጥ ሓዱኡ ነቲ ካሊእ ምስጢሮም ምክፋል ጀመሩ።

ሓደ መዓልቲ ኣብ መንጎ ምይይጦም ብዛዕባ መንነቶም፣ ባህሎም፣ ቋንቋኦምን ታሪኻዎምን እናተመያየጡ እናሃለዉ ዘይተሓሰበን ዘገርምን ነገር ይፍጠር። ነገሩ ከምዚ እዩ። ቅድሚ ኣርባዕተ ሚእቲ ዓመት ብጥሙር ህዝብታት ጎንጋ ብዝብል ይፍለጡ ካብ ዝነበሩ ክፍቶ፣ ሸክቶ፣ ቦሮሸናሻ፣ ሂናሪያ፣ ቦሾን ቡሻሼን፣ ብዝብል ዝፍለጡ ካብ ሞንጎ ዝነበሩ ህዝብታት ከፉቶን ሸክቶን ኣብ ክልል ደቡብ ብሄራት፣ ብሄረሰባትን ህዝብታትን ዝርከቡ እንትኾኑ ህዝብታት ቦሮሸናሻ ድማ ኣብ ክልል ቤንሻንጉል ጉሙዝ ሰፊሮም ይርከቡ።

እዞም ህዝብታት ብቶም ዝሓለፉ መንግስታት ተገፊዖምን ዕድል ትምህርቲ ስኢኖምን ይነብሩ ነይሮም። ኣብዚ ሕዚ እዋን ሕገ መንግስቲ ፌ.ዴ.ሪ.ኢ ብዘረጋገፀሎም መሰል ማዕርነት ተጠቂሞም ምስ ካልኣት ብሄራት፣ ብሄረሰባትን ህዝብታትን ይነብሩ ኣለዉ። እዞም ዕድል ላዕለዋይ ትምህርቲ ዝረኽቡ ደቆም ከም ኣጋጣሚ ተበታቲኖም ዝነበሩ ናይ ህዝቦም ባህሊ፣ ቋንቋን ታሪኽም ኣድነትን ብምፍላጦም ኬርና ይሕጎሱ። እዚ ኣጋጣሚ ብምጥቃም ንቕድሚት ዓሚቕ መፅናዕቲ ንምግባርን ምትእስሳርም ዝያዳ ንምጉልባት ስምምዕ ገበሩ። ርክብ ህዝቢ ንህዝቢ ኣጠናኺሮም ንምቕጻል'ውን ኩሎም ቃል ኣተዉ።

(ፍልፍል ብቤት ምኽሪ ፌደሬሽን

ዝሕተም፣ ሕዳር 2000 ዓ.ም ገፅ/33፤ነዚ

ክፍሊ ብዝምጥን ተመሓይሹ ዝተወሰደ)

መል መዲ 3

ብመሰረት ኣብላዕሊ ዝቐረበ ታሪኽ እዞም ዝስዕቡ ሕቶታት መልሱ።

1. እዞም ብሄረሰባት ዘመሳሰሉዎም ነገራት እንታይ እዮም?
2. እዞም ተምሃሮ ተቐራሪቦም እንተ ዘይመያየጡ ነይሮም ናይ ሓባር ታሪኽም ክፈልጡ ይኸእሉ'ዶ ነይሮም? ነቲ ታሪኽ መበገሲ ብምግባር ኣብ ሓባራዊ ዋኒን ሃገር ብዛዕባ ዝህልዎ ረብሓ ብጉጅለ ተመያየጡ።

ኣብ ዝሓለፉ ስርዓታት ብሄራት፣ ብሄረሰባትን ህዝብታትን ኢትዮጵያ ባህሎምን ታሪኽምን ግቡእ ትኽኒረት ዝተወሃቦ ኣይነበረን። ፖለቲካዊ፣ ምጣነ ሃብታውን ማሕበራውን ስርዓቱ ምጉናይን ፀቕጥን ዝነገሶ እዩ ነይሩ። ከምኡ እናሃለወ ግን ሃገራዊ ነፃነቶምን ለ-ኣላውነቶምን ንምድፋር ዝመፁ ባዕዳውያን ገዛእትን ወረርባታን ብሓባር ብምምካት ዘሕብን ታሪኽ ተጋድሎ ኣመዝጊቦም እዮም።

ኣብዚ ሕዚ እዋን ብሄር ብሄረሰባትን ህዝብታትን ኢትዮጵያ መንነቶም ተኸቢሩ ዓርሶም ብዓርሶም ምምሕዳር ክኢሎም። ባህሎም ከማዕብሉ ብቋንቋኦም

ክጥቀሙ፡ መሰሎም ተከቢሩሎም እዩ። ተጠቃምነት ሰላም፣ ልምዓትን ዴሞክራሲን ስለዝተረጋገፀሎም ኣብ ማዕርነትን ምክብባርን ዝተመስረተ ምጣነ ሃፍታውን ፖለቲካውን ጥንካረ ዘለዎ ማሕበረሰብ ንምፍጣር ቃል ኣትዮም እዮም።

እዚ ፀጋ ዴሞክራሲ ተጠናኺሩ ንክኸፀል ነፍስወስፍ ዜጋ ብፅሒትን ሓላፍነትን ኣለዎ። መሰል ብሄራት፣ ብሄረሰባትን ህዝብታትን ብማዕረ እንትኸበር ዜጋታት ንሃገርም ዝዓሞቑ ፍቕሪ ይህልዎም። ፍቕሪ ሃገሩ ዘጎልበተ ዜጋ ድማ ኣብነት ጥሜት፣ ኩናትን ህልቀትን ገይሮም ብሕማቕ መልክዕ ጥራሕ ብወፃኢተኛታት እትፅዋዕ ዝነበረት ሃገሩ ተሓጋጊዞ ብምስራሕ ታሪኻ ከሕድሶ እዩ።

ዝተጀመሩ ስራሕቲ ልምዓት፣ ዴሞክራሲን ሰናይ ምምሕዳርን እናጎልበቱን ዘላቂ ሰላም ክነግስ ኣብ ምግባር፣ ሃገራዊ ልኡኽን ራእይን ክላኻዕ ወሳናይ ተራ ኣብ ምፅዋት ብሄራት፣ ብሄረሰባትን ህዝብታትን ዓብዪ እጃም ኣለዎም።

መልመዲ 4

ኣብዞም ዝሰፀቡ ሕቶታት ተመያየጡ።

1. መሰል ብሄረሰባት ከይተኸበረ ብዛዕባ ፍቕሪ ሃገር'ዶ ምዝራብ ይከኣል? ንምንታይ?
2. ምዕባለ ሃገርና ምስ ምክባር መሰል ብሄረሰባት ዝተተሓሓዘ እዩ ዝበሃል ንምንታይ እዩ?

5.3. ናይ ሓባር መገልገሊ ናውቲ ብጥንቃቕ ዘይምሓዝ ብደረጃ ሃገር ዘስዕቦ ጉድኣት

ስእሊ 5.2 ብጉድኣት ጥንቃቕ ዝተበላሸዉ ናውቲ ግልጋሎት

- ካብቲ ስእሊ እንታይ ተገንዚብኩም?
- ካብቲ ስእሊ ንዝተገንዘብኩምዎ ፀገም መፍትሒኡ እንታይ እዩ ትብሉ?

ሓውን ማይን

ሓውን ማይን ንናይ ሓባር ግልጋሎት ዘውዕልዎም ሓደ ብዕራይን ናውቲ ሕርሻን ዓዲጎም እናተሓጋዝቲ ይጥቀሙ ነይሮም ይበሃል። ሓደ መዓልቲ ለያቡ ብዕራዮም ሰሪቆም ይሓርዱዎ። ሽዑ ኣይተ ሓዊ ኣዝዩ ተቐጠዑ ንማይ ከምዚ በሎ «ኣይተ ማይ ናይ ሓባር ጥሪትና ዝኾነ ብዕራይ ብምስራቕ ኣዚዩ ተናዲደ ኣለኹ። ሕነ ፀላኢና ክንፈዲ ስለ ዝወሰንኩ ዱሩ፣ ሳዕሩ፣ ገዝኡ፣ ኩሉ ነገር ብምብራዕ ሰራቕ ብዕራይና ሓቢሩ ክጠፍእ ክገብሮ እዩ» ብምባል ኣማኸሮ።

ማይ ድማ «ሓወይ ኣይተ ሓዊ ንምንታይ ከምዚ ሓሲብካ? ዝሰረቐን ዘይሰረቐን ብሓደ ምንዳዱ ኣግባብ ድዩ? ብሰሩኽኻ ነዚኦም ኣባሪዐ ሓሙክሽቲ ክገብሮም እዩ እትብሎም ፍጥረታትን ካልኣትን ኩሉ ብዘይ ኣድልዎ ብሓባር ዘገልግሉ ናይ ሓባር መገልገልቲዶ ኣይኾኑን? ንሓደ ጥፍኣተኛ እንትበሃልደኽኻ ኹሉ ፍጥረት ብሓባር ዝጥቀሙሎም ናውቲ ምጥፋእ ኣግባብ ድዩ? እቲ ሰራቕ ብሚላዮ ክታሓዝ ኣይክእልንዩ? ግዲ ዮብልካን እቲ ሰራቕ ብብልሓት ኣብ ቁፅፅርና ክነውዕሎ ኣና።

«ንምኻኑ ምግቢ ከብስል ዝደሊ ናባኻ፣ ክዳንን ኣቕሓን ምሕፃብ ዝደሊ ድማ ናባይ ምምፅኡ'ዶ ክቐሪ እዩ? ሽዑ ነቲ ሰራቕቲ ብሚላ ሒዝና ናብ ሕጊ ነቕርቦ እምበር ኣብ ናይ ሓባር መገልገልትና ዘይግቡእን ምስትውዓል ዝጎደሎን ስጉምቲ ምውሳድ ኣይግበእናን» እንትብል ንሓዊ ኣተሃዳድኦ።

እዚ ተዘራሪቦም ቁርብ ከይፀንሑ እቲ ሓደ ሰራቕቲ ዝሰረቐ ስጋ ብዕራይ ጠቢሱ ንምብላዕ ስለ ዝሃረፈ እናተፃደፈ ሓዊ ደልዩ መፀ። እቲ ካልኣይ ሰራቕቲ ድማ ሽሽዐ ብዕራይ ሒዞ ክሓፅብ ናብ ናባ ወረደ። በዚ ግዘ እዚ ማይን ሓውን ዓይኒ ንዓይኒ ተጠቓቐሶም እቶም ዝሰረቐ ንሓቶም ምኻኖም ብመረዳእታ ምስ ኣረጋገፁ ኣብ ትሕቲ ቁፅፅሮም ብምውዓል ናብ ቅድሚ ሕጊ ኣቕረቡዎም። ሓዊ ብምህዞ ማይ እናተገረመን ቅድም ኢሉ ዝወሰኖ ዘይግቡእ ውሳኔ ምኻኑን ብምርዳእ ንዓርኩ ይቐፊታ ሓተተ። ናይ ሓባር መገልገልቲ ንዝኾኑ ነገራት'ውን ብፀደፍደፍ ንምብራስ ምውሳኔ ኣጣሲስዎ ዳግማይ ከምዘይ ዝመሰለ ናይ ፀደፍደፍ ጌጋ ንዘይምድጋም ወሰነ።

(እንቅልፉ ለምኔ፤ ብላቴን ጌታ ማህተመስላሴ ወልደ መስቀል 1952 ዓ.ም ገፅ 63 ተመሓይሹ ዝተወሰደ)

መልመዲ 5

ልዕል ኢሉ ዝቐረበ ታሪኽ መሰረት ብምግባር ስዲቦም ዘለዉ ሕቶታት መልሱ።

1. ካብ ባህሪያት ማይን ሓውን እንታይ ተፃዒብኩም?
2. ሓዊ ከም ዝፈኸሮ ንኹሉ ናይቲ ከባቢ ናይ ሓባር መገልገሊ ብሕርቃን እንተዘጥፍኦ ኔሩ ውፅኢቱ እንታይ ክኾን ነይሩ?
3. ብዝተፈላለዩ ምኽንያታት ናውቲ ግልጋሎት ሓባር ዘብርሱ ሰባት ብመንፅር እዚ ታሪኽ ከመይ ትርኢዩዎም?
4. ካብቲ ታሪኽ እንታይ ጠቓሚ ትምህርቲ ከም ዝረኽብኩም ተመያየጡ።

መገልገሊ ናውቲ ሓባር መንግስትን ህዝብን ንኣብነት፣ ድልድላት፣ ፅርጊያታት፣ ትካላት ፍልፍል ሓይሊ መብራህቲ፣ ፅርጊያ፣ መስመራት ማይ፣ ቴሌፎኖት ሃፍቲ ውልቀ ዘይኮኑስ ሓባራዊ ሃፍቲ ኩሉ ዜጋ እዮም። ዝተሃነፁሉ'ውን ካብ ዜጋታት ብዝተረከበ ገንዘብ እዩ። ንባዕሉ ነቲ ተጠቓሚ ህዝቢ ግልጋሎት እውን እዮም ዝውዕሉ። ስለዚ ነፍስወከፍ ዜጋ መገልገሊ ናውቲ መንግስትን ህዝብን ናይ ኩሉ ዜጋ ናይ ሓባር ንብረት ም'ኳኖም ፈሊጡ ንደሕንነቶም ሓለዋ ክገብር ይግባእ።

ንሃፍቲ መንግስትን ህዝብን ክንክን ዘይምግባር ንነብስ ወከፍ ዜጋ እዩ ዝጎድእ። መገልገሊ ናውቲ ሓባር ንብረት ኩሉ ዜጋ ስለዝኾነ ከይባኸነ፣ ከይጠፍኡን፣ ከይሰረቑን ክሕለው ይግባእ። ንኣብነት መስመራት ስልኪ ብውልቀ ሰባት እንትቐረፁን እንትበላሸውን፣ ሸንባቆታት ማይ ተሰባቢሮም ማይ ብዘይ ኣግባብ ክባኸን እንተሎ ወዘተ... እናረኣዩ ንዝምልከቶ ኣካል ዘይምፍላጥን ስጉምቲ ዘይምውሳድን ካብ ሓደ ሓላፍነት ዝስመዖ ዜጋ ዝሕሎ ተግባር ኣይኮነን። መገልገሊ ናውቲ ሓባር ብጉድለት ጥንቃቄ ዘበላሹ፣ ዘብርስ ወይ ድማ ዘባኸን ሰብ ኣብ ቅድሚ ሕጊ ተሓታቲ ከምዝኾነ ክግንዘብ ይግባእ።

መልመዲ 6

ኣብዞም ዝስዕቡ ሕቶታት ተመያየጡ።

1. መገልገሊ ናውቲ ሓባር ሃፍቲ ህዝቢ እዮም ዝበሃል ንምንታይ እዩ?
2. ግልጋሎት ውሃብቲ ሃፍትታት ሓባር እንትባኸኑ ወይ ድማ እንትበላሸው እናረኣና ኣየእትወናን እንተበልና ካብ ተሓታትነት'ዶ ክነምልጥ ንኸእል?
3. በብከባቢኹም ህዝቢ ብሓባር ዝገልገለሎም ንብረታት ብምዝርዛር ብዛዕባ ክግበረሎም ዝግባእ ጥንቃቄ ሓፂር መብርሂ ሃቡ።

5.4. ሰላምን ደህንነትን ህዝቢ ኣብ ስግኣት ዘውድቑ ኣዕነውቲ ተግባራት

5.4.1. ሰላምን ደህንነትን ህዝቢ ኣብ ስግኣት ዘውድቑ ኣዕነውቲ ተግባራት ንምውጋድ ክግበሩ ዝግብኦም ግዕርታት

- ኣዕናዊ ተግባር ንምውጋድ ካባኹም እንታይ ይሕሎ?

«ንናይ ሓባር ደህንነት ዋርዲያ ምጃን»

ኣብ መላእ ዓለም ሕድሕድ ኩናትን ህውከትን እናተልዓለ ኣብ ሂወት ዜጋታት፣ ምጣነ ሃፍቲ ሃገርን ፀጥታን ብዙሕ ጉድኣት እንተስዕብ ንዕዘብ ኢና። ውልቀ መሰለይ ኣይተኸበረለይን ኢሉ ዝኹሪ፣ ምምሕዳር ሃገሩ ዘየዕገቦ፣ ብዓልየቱ፣ ሃይማኖቱ፣ ዘርኡን ወይ ብፍልስፍንኡ ዘኹረምብጥ ኩሉ ኣብ ልዕሊ ሃገር ራዕዲ፣ ህውከትን ብፅብፅን ክለዓል ምኽንያት እንትኾኑ ይስትውዓል።

ብፅብፅ፣ ህውከትን ኩናትን ተመሊሶም ዳኣ ዓርሶም ይፈጥሩ እምበር ሰላም ኣየምፅኡን። ዘለናሉ ዘበን ዝተራቐቐ ውዲት ንምፍፃም ዘኸለል ኣንፈታት ፈጠሩ ይርከብ። ዝረቐቁ መሳርሕታት ግልፅን ስውርን ኩናት ተምሂዞም እዮም። ኣብ ዝኾነ ይኹን ቦታ ጥፍኣትን ተንኮልን ዝፍፀም ብቐለሉ እዩ። ህይወት ሰብን ንብረትን ብነታጉ ምብራስ ቀለል እናኾነ እዩ። ኩሎም ነገራት ንጉድኣትን ጥፋኣትን ዝተመቻቸው ይመስሉ።

ውልቀ ኩራ ኮነ ንምምሕዳር መንግስቲ ፀሊእኻ ብህልኹ፣ ብሓይልን ብተንኮልን ስጉምትታት ብምውሳድ ንህዝቢ ምጉዳእ ዘምፅኦ ውፅኢት የለን። እኳደኣስ እቲ ፍፃመ ፀገምን ውድቀትን ዘጋድድ ክኾን ይኸእል። ኣብ ልዕሊ ሃገር ዝህቀን ዝኾነ ይኹን ተግባር ተንኮል ነፍስወከፍ ዜጋ ናይ ምክልኻል ሓላፍነት ኣለም። ንድህንነት ሃገርን ንምዕባል ህዝብን ዝሓስቡ ዜጋታት ከምዚ ዝበሉ ፀረ ልምዓት ዝኾኑ ተግባራት ቅድሚ ምፍፃም ክቃወሙ ክከላኸሉን ይግባእ።

(ዘንነፈኒ ውልቀ ታሪኽን ውንታን፣ ማሞ ውድነህ፤
1997፣ ገፅ 524 ተተርጓሙ ዝተወሰደ)

መልመዲ 7

ሰዲቦም ንዘለዉ ሕቶታት መልሲ ሃቡ።

1. ልዕል ኢሊ ዝቐረበ ፅሑፍ ከመሓላልፎ ዝደለየ ቀንዲ መልእኽቲ እንታይ እዩ?
2. «ናዕቢ፣ ህወ-ከትን ኩናትን ተመሊሶም ዓርሶም ይፈጥሩ እምበር ሰላም ኣየምፅኡን» ኣብ ዝብል ኣገላልፃ ብጉጅለ ተመያየጡ።
3. «ኣብ ልዕሊ ሃገር ዝህቀን ዝኾነ ይኹን ተግባር ተንኮል ነፍስወከፍ ዜጋ ናይ ምክልኻል ሓላፍነት ኣለዎ» እንትበሃል እንታይ ማለት እዩ?

ሰላምን ሓበራዊ ደሕንነትን ህዝቢ ክዘርጉ ዝኽእሉ ዝተፈላለዩ ኣፍረስቲ ተግባራት ኣብ ዝኾነ እዋን ክረኣዩ ይኽእሉ እዮም። ንኣብነት ኣብ መንጎ ህዝቢ በለካ ለኽፀካ ምንዛሕ፣ ብሄራት፣ ብሄረሰባትን ህዝብታትን ምልታም፣ ሕሱር ፖለቲካዊ ዕላማ ንምስጋም ህዝቢ ኣብ ዝግልገለሎም ትካላትን ተሸከርከርትን ነታጉ ምንታጉ፣ ሰላማዊ ከይዲ ምምሃር ምስትምሃር ምስንኻል መፍረስቲ ካብ መንጎ ዝኾኑ ተግባራት እቶም ውሑዳት እዮም።

ኣዕነውቲ ተግባራት ውፅኢቶም ንህዝቢ ይጎድእ እምበር ሓንቲት ረብሓ ኣይህልዎን። ስለዚ በብ ብርኩ ክፍጠሩ ዝኽእሉ ዝኾኑ ይኹኑ ስራሕቲ ሓበራዊ ደሕንነት ፈሊኻ ምፍላጥን ምክልኻልን ካብ ብቑዕ ዜጋ ዝሕለዉ መግለፅታት ሰናይ ስነ ምግባርን ስምዒት ሓላፍነትን እዮም።

ኣብ ሃገርና ዝበፀሐ ኣዕነውቲ ተግባራት ጉድኣቶም ግዝያዊ ጥራሕ ዘይኮነስ ብዘላቕነት ክቕፅል ዝኽእል'ውን እዩ። ስለዚ'ውን ነፍስ ወከፍ ዜጋ ካብ ከምዚኦም ዝመሰሉ ኣዕነውቲ ተግባራት ዓርሱ ከርሕቑ ይግባእ። ዓርስኻ ካብ ጥፍኣት ምርሓቕ ጥራሕ'ውን ዘይኮነስ መዕነውቲ ተግባራት'ውን ብዘይ ምሕረት ምቕላስ ካብ ኩሉ ሃገረይን ህዝቢይን እፈቱ እየ ዝብል ዜጋ ዝሕሎ እዩ።

መልመዲ 8

ኣብዞም ዝስዕቡ ሕቶታት ተመያየጡ፡፡

1. ኣብ ልዕሊ ሃገርን ህዝብን ጉድኣት ከብፅሑ ይኸእሉ እዮም እትብሉዎም ኣዕነውቲ ተግባራት ብምዝርዛር ብጉጅለ ተመያየጡ?
2. ደሕንነት ሓባር ኣብ ሰግኣት ከውድቕ ዝኸእሉ ኣዕነውቲ ተግባራት ንምውጋድ ካብ ነፍስወከፍ ዜጋ ዝሕለዉ ሓላፍነታት ዘርዝሩ፡፡
3. ኣብ ልዕሊ ሃገርን ህዝብን ዝበፅሑ ኣዕነውቲ ተግባራት ግዚያዊ ጥራሕ ዘይኮኑስ ዘላቂነት'ውን ኣለዎም ዝብል ኣገላልፃ ከመይ ተረዲእኹም?

5.5. ንድሕረትን ድኸነትን ምውጋእ

5.5.1. ድኸነትን ድሕረትን ንምጥፋእ ዝተተለሙ

ስትረተጂታትን ፖሊሲታትን ልምዓት ንምትግባር ካብ መንግስትን ዜጋታትን ትፅቢት ዝግበረሎም ግቡኣት

- ንዕቤት ሃገርና ብመንግስቲ ዝተሓንፀፁ ቀንዲ ስትራቴጂታትን ፖሊሲታትን ልምዓት ዘርዝሩ፡፡

ሓቀኛነት ስትራቴጂ ልምዓት ብተግባር እንትረጋገፅ፤

ኣብ ሃገርና ውሕስና ምግባ ንምርግጋፅ፣ ድኸነት ንምስፍርን ህዝቢ ኣብ ልምዓት ሕርሻ ዘለዎ ተሳትፎ ኣረኣኢያን ኣሰራርሓን ዘተፃራሪ ስትራቴጂ ልምዓት ምሕንፃፅ ቅድሚት ዝስራዕ መፍትሒ ምጅኑ ይጥቀስ፡፡ መንግስቲ ብገባር ቅቡል ዝኾነ ስትራቴጅን ፖሊሲን ልምዓት ግብርና ብምሕንፃፅ ተግባራዊ ምንቅስቃስ ምግባሩ ንዕቤየት ምጣነ ሃፍቲ ሃገር ልዑል ብፅሒት ክህልዎ ኣኸኢሉ እዩ፡፡ ናይዚ መረጋገፂ ህይወት ገባር ብዝለዓለ ኩነታት ምልዋጡ እዩ፡፡

ገለ ገባራት ሃገርና ብመንግስቲ ዝተተለሙ ፓኬጅ ኤክስተንሽን ኣብ ተግባር ብምውፃል ኣብ ኣናኸሽቱ ግራውቲ ካብ ዝፈርዩ ዝተፈላለዩ ምህርታት ተረባሕቲ እናኾኑ እዮም፡፡ በዚ ምክንያት ካብ ቀለብ ዓመት ሓሊፉ ኩነታት ህይወቱ ብዝለዓለ ደረጃ ክልውጥ ዝኸኣል ገባር ምርኣይ ተጀሚሩ ኣሎ፡፡

መንግስቲ ዝሓንፀዖ ስትራቴጂ ልምዓት ግብርና ብምትግባር ህይወት ገባር ካብ ምልዋጥ ሓሊፉ ዕቤቱ በዚ ዝቐፀል እንተኾይኑ ሃገርና ኣብ ሓፂር ግዘ ማእኸላይ እቶት ኣብ ዘለዎም ሃገራት ክትሰራዕ ከምትኸእል መፅናዕትታት የረጋገፁ። ምስዚ ጎንጊ ንጎንጊ'ውን ተግባራዊ እናኸኑ ዘለዉ ካልኦት ስትራቴጂታትን ፖሊሲታትን ልምዓት ሃገርና ንዕቤት ኣስተዋፅኦ ኣብ ምግባር ይርከቡ።

(ጋዜጣ ኣዲስ ዘመን፤ ሚያዝያ 21/2000 ዓ.ም ገፅ 3 ተመሓይሹ ዘተወሰደ)

መ ል መ ዲ 9

ኣብዘም ዝስዕቡ ሕቶታት ተመያየጡ።

1. ፖሊሲ ልምዓት ግብርና ኣብ ህይወት ገባር ዝለዓለ ውፅኢት ከመዝግብ ዝኸኣለ ንምንታይ ኢዩ?
2. ገባር ዝያዳ ተጠቓሚ ብዛዕባ ዝገበረ ፓኬጅ ኤክስቴንሽን ምስ መምህርኩም ተመያየጡ።

ሃገርና እትፍለጠሉ ድኽነትን ድሕረትን ንምውጋድ መንግስቲ ኣብ ዝተፈላለዩ ዘፍራት ስራሕቲ ዝተፈላለዩ ፖሊሲታትን ስራቴጂታትን ሓንጻዑ ኣብ ተግባር ኣውዲሉ እዩ። ንኣብነት፤ ፖሊሲን ስትራቴጅን ልምዓት ገጠር፤ ስትራቴጂ ልምዓት ኢንዱስትሪ፤ ስትራቴጂ ህንፃት ዓቕሚ ብዋናነት ዝጥቀሱ እዮም። እዞም ስትራቴጂታት፤ ልምዓት ፖሊሲታትን ፕሮግራማትን ተግባራውነቶም ቀፃልነት እንድሕር ዘይብሉ ዝተተለመ ትልሚ ዝድለ ውፅኢት ዘይከምፅእ ይኸእል። ብፍላይ ዜጋታት ንምውጋድ ድኽነትናን ጉስቁልናን ዕንቅፋት ዝኾኑ ፀገማት፤ ንፖሊሲታትን ስትራቴጂታትን ልምዓት ተፈፃምነት ኢድ ንኢድ ተተሓሒዝና ጠጠው እንተዘይልና ድኽነት ብምዝራብን ብትምኒትን ጥራሕ ክውገድ ኣይኸእልን። ንተፈፃምነትን ውፅኢታውነትን ፖሊሲታትን ስትራቴጅታትን ብቐዳምነት ባህሊ ስራሕና ክምዕብል ይግባእ። ሕድሕድ ዜጋ ድኽነት ንምውጋድ ብብ ዝተዋፈረሉ ዓውዲ ስራሕ ኩሉ ውፅኢታዊ ምኃን ኣለዎ። ንድሕረትን ድኽነትን ሃገርና ዝጥቀሱ ብዙሓት ታሪኻዊ ምክንያታት እንተሃለዉ እውን እዞም ጌጋታት እዚኣቶም ንዘይምድጋም ነፍስወከፍ ዜጋ ብውልቁ ክውሰን ይግባእ።

መ ል መ ዲ 10

አብዞም ዝስዕቡ ሕቶታት ተመያየጡ፡፡

1. ንድኽነትን ድሕረትን ሃገርና መበገስታት ዝኾኑ ነዞም ፀገማት ንምውጋድ መፍትሒ እዮም ኣብ እትብሎዎምን ነጥብታት ተመያየጡ፡፡
2. ኣብ ሃገርና ዝተሓንፀፁ ፖሊስታትን ስራቴጂታትን ልምዓት ተግባራዊ ንክኾኑ ካብ መንግስትን ህዝብን እንታይ ትዕቢት ይግበር? ተመያየጡ፡፡

5.5.2. ኣድላይነት ድኽነትን ድሕረትን ንምውጋእ ኣብ ከባቢኻ ኣብ ዝግበር ግልጋሎት ብስናይ ድሌት ምስታፍ

ስእሊ 5.3 መናእሰይ ኣብ ተኸላ-ፈልሲ

- ካብቲ ስእሊ እንታይ ተግዚብኩም?

ቃልሲ ዘበን ኣብ ሓቕፊ ድኻ

ካብ ዓሰርተ ዓመት ዕድሜኡ ጀሚራ ድኻታት ብፍቕሪ እናቕረበት ተገልግል ነይራ። ንኣብነት ግደይ ዝተብሃለ ምርኣይ ዝተሰኣኖ መንእሰይ ናብ ዝሓድረሉ ወሰን ዕርጊያ እናኸደት ምግብን ገንዘብን ትህቦ፤ እናመርሖት ዕርጊያ ተሳግሮ ኔራ። ሓደ መዓልቲ ግደይ ለሚኑ ገንዘብ ብዘይምርካቡ ብጥሚት መዓንጥኡ ዕዕፍ ኢሉ ኣብ ዝወደቀሉ ቦታ ከይዳ ከምዚ በለቶ፤

“ግደይ ሎሚ ኣይቀንፀካን ድዩ?”

“እወ! ሎሚ ኣይቀንፀንን።”

ኢዳ ናብ ቦርሳኣ መሊሳ ገንዘብ ኣውፀኣት፤ ኣብ ኢድ ግደይ ኮጭ ኣበለቶ። ግደይ ምሉእ መዓልቲ ተፀብዩ ዘይረኸቦም ሳናቲም እና ዓኾተ፤ «ካበይ ኣምፂእኸዮ?» ኢሉ ነዛ ህፃን ሕቶ የቕርበላ። ንሳውን፤ “እነይ ዝሃበትኒ እዩ።” ኣነ እንተገዛእኹሉ ከረሚላ እዩ። ንኣኻ ግና ንድራር ይኾነካ እዩ። ግደይ ናይ ዛቆልዓ ብሩህ ልቦናን ብሱል ኣተሓሳስባን ኣድነቕ።

ሎሚ እታ ኣብቲ እዋን ንል ዓሰርተ ዓመት ዝነበረት ቆልዓ ዓብያ ፀጋ ዕድመ ተጎናጊፋ ኣንትን ዝብል ክብሪ ረኺባ ኣላ። ናይቲ እዋን ርህራሄቲ ህፃን ናይ ሎሚ ዶክተር ጀንበር ተፈራ ዝተብሃላ ኣዶ ኣየን።

ዶ/ር ጀንበር ተፈራ ኣብ ዓሰርተ ዓመት ዕድሜኡን ዝጀመረኦ ግልጋሎት ሰናይ ስነ-ምግባር ፍራ-ኣፍርዮ ሎሚ ብሰናይ መርኣያነቶም ካብ ሞንጎ ዝጥቀሱ ናይ ሃገርና ሰባት ሓንቲት ንምኳን በቂዐን ኢዮን። «ፕሮጀክት ልምዓት ከተማ» ብዝብል ዝፍለጥ ትካለን ኣቢለን ኣብ ከባቢ ኣዲስ ኣበባ ኣብ ዝተፈላለዩ ቦታታት ብዙሓት ተግባራት እናፈፀማ ይርከባ። ካብ ሞንጎ እቶም ማእኸላት መዕቕቢ ሰብ ፀጋ ዕድመ፤ ዕቤት ማሕበረሰብ፤ ክንክን መሰረታዊ ጥዕናን ጨንፈር ልምዓት ከባብን እቶም ወ.ሓዳት እዮም።

ዶ/ር ጀንበር ተፈራ ክሳብ ሎሚ ካብ ዝፈፀመኦም ሰናይ ስራሕቲ ብፍላይ ማእኸል ሙያን ቤት ንባብን መናእሰይ፤ ቀዳማይን ካልኣይን ብርኪ ኣብያተ ትምህርቲ፤ ህንፀት ኬላ ጥዕና፤ መዕደሊ ማይ፤ ንሱብ መንበሪ ዘይኾኑ ገዛውቲ ኣፍሪስካ ብሓዱሽ ናይ ምትካእ ተግባር፤ ህንፀት ናይ ሓባር መገልገሊ ዝኾኑ

እንዳሞገገን ሽቻቸን ከም ኣብነት ዝጥቀሱ እዮም። ነዚ ናይ ዶ/ር ጀምበር ተፈራ ተግባር ሰናይ ድሌት ዝተመልከቱ ነበርቲ እቲ ከባቢ «ሓቋፊት ድኻ» ብምባል ይፅወፀውን። ሎሚ ዕድመ ዶ/ር ጀምበር ተፈራ 65 ዓመት በዒሉ እዩ። ግልጋሎት ሰናይ ድሌት ንምፍፃም ሎሚ'ውን ዕድሚኡን ኣይገደቡንን።

(ድሙቓት ፀሓይት ለይቲ፣ ብሰለሞን ጥላሁንን

ስምረት ገብረ ማርያምን፤ 2000 ዓ.ም ካብ ገፅ283-

304 ተቆንጢሩን ተመሓይሹን ዝተወሰደ)

መልመዲ 11

ልዕል ኢሉ ዝቐረበ ምንባብ መበገሲ ብምግባር ሰዲቦም ንዘለዉ ሕቶታት መልሱ።

1. ግልጋሎት ሰናይ ድሌት ንምሃብ ካብ ዶ/ር ጀንበር ተፈራ እንታይ ተገንዚብኩም?
2. ፖሊስን ስትራተጅታትን ልምዓት መንግስቲ ተግባራዊ እናኾኑ እናሃለዉ ከም ናይ ዶ/ር ዝበሉ ዜጋታት ዝሳተፉሉ ተወሳኺ ግልጋሎት ሰናይ ድሌት ንምንታይ የድሊ?
3. “ድኻነትን ድሕረትን ብግልጋሎት ሰናይ ድሌት ንምስዓር ናተይ ብፅሒት” ብዝብል ርእሲ ሓፂር ፅሑፍ ፅሑፍኩም ንመሓዙትኩም ኣንብቡሎም።

ግልጋሎት ሰናይ ድሌት ዜጋታት ዘይተሓወሶ ዝኾነ ዓይነት ምንቅስቃስ መንግስቲ ዝድለ ውፅኢት ዘይክርብቦ ይኸእል እዩ። ብፍላይ ከም ኢትዮጵያ ዝበሉ ድኻነት ብምስዓር ሃፍቲ ንምምፃእ ዝፅዕሩ ሃገራት ዜጋታቶም ኣብ ግልጋሎት ሰናይ ድሌት ብስፍሓት ክሳተፉ ይግባእ።

ግልጋሎት ሰናይ ድሌት ብድፍኢትን ትእዛዝን ዝፍፀም ተግባር ዘይኮነስ ብዓርሰ ተበግሶ ዝፍፀም ተግባር እዩ። ንኣብነት፤ መናእሰይ ኣብ ከባቢኡም ንዝርከቡ ኣናእሽተይ ኣሕዋቶምን ኣሓቶምን ኣኪቦም ትምህርቶም ከፅንዑ ብምግባር ዝሓሸ

ውፅኢት ንክረክቡ ይሕግዝዎም። ብተወሳኺ'ውን ውፅኢታዊ ተምሃሮ ንምፍራይ ንዝክእል ፖሊሲ ትምህርቲ ሓገዝ ሂሶም ማለት እዩ።

ነበርቲ ሓደ ከባቢ ዝኸኑ ሰባት ብጉጅለ ተወዲሶም ብሰናይ ድሌት ኣብ ቁሸቶም ንዝርከቡ ጠዋሪ ዝሰኣኑ ሰብፀጋ ዕድመ፣ ሕሙማት ኤች ኣይቪ/ኤድስ፣ ሕሙማት ስነ ኣእምሮን ብዝተፈላለዩ ምክንያት መዕበይ ዝሰኣኑ ህፃናት፣ እንተዝሕብሕቡ፣ ፅሬት ከባቢኦም ክሕሎ እንተዝገብሩ፣ ኣብ መፍረይትን መከፋፈልትን ትካላት ተረኺቦም ነፃ ግልጋሎት ጉልበት እንተዝህቡ፣ ግዕዝይና ብሓባር እንተዝከላኸሉ፣ ብውሕዱ እውን እንተኾነ ማሕበራዊ ፀገማት ሃገሮም ንምቕራፍ ኣስተዋፅኦ እናገበሩ እዮም ምባል ይከኣል እዩ።

ነዚ ዝመስል ግልጋሎት ሰናይ ድሌት ዝፍፅሙ ዜጋታት ንዕቤት ሃገር ምስ ዘበርክትዎ ኣስተዋፅኦ ነኒ ንነኒ ብስነ-ምግባሮም መርኣያ ክኾኑ ከምዝክእሉ ምሕሳቡ ግቡእ ይኸውን።

መልመዲ 12

ኣብዞም ዝሰዕቡ ሕቶታት ብብጉጅለ ብምኳን ተመያየጥሎም።

1. ብግልጋሎት ሰናይ ድሌት ዜጋታት ዘይተደገፈ ትልሚ ልምዓት እቲ ዝድለ ውፅኢት ኣየምፅእን ዝበሃል ንምንታይ'ዩ?
2. ግልጋሎት ሰናይ ድሌት ብመንግስቲ ትእዛዝ ዘይፍፀም ስለምንታይ እዩ?
3. ግልጋሎት ሰናይ ድሌት ናይ ፍቶት ሓላፍነት ጥራሕ ዘይኮነስ ብሂራዊ ግቡእ እውን እዩ ዝበሃል ንምንታይ?
4. ኣብ ከባቢኹም ምፍፃም ብዛዕባ ዝግበኣኩም ግልጋሎት ሰናይ ድሌት ብብ ጉጅለ ተመያይጥኩም ፀብፃብ ኣቕርቡ።

5.6. ዜግነት

5.6.1. ምክባር መሰል ዜጋታት ንምምዕባል ፍቕሪ ሃገር ዘለዎ ረብሓ፤

- ምክባር መሰል ዜጋታት ንምምዕባል ፍቕሪ ሃገር እንታይ ረብሓ ኣለዎ?

ዜግነታዊ እጃምካ ምውፃእ፤

ዜጋታት ሰብኣውን ዲሞክራሲያውን መሰላቶም ተኸቢሩሎም ብነፃነት ናይ ምንባር መሰል ኣለዎም። ነብሱ-ወከፍ ዜጋ ናይ ባዕሉ ኣረኣጊያ፣ ፖለቲካዊ ቅዋም፣ እምነትን ፍልስፍናን ክህልዎ ይኸእል እዩ። ዝኾነ ሰብ መሰል ካልእ ክሳብ ዘይተንከፈን ናተይ ሓሳብ ጥራሕ ተቐብል ኢሉ ክሳብ ዘየገደደ ብሰላማውን ሃናፂ ብዝኾነ መልክዑን ኣተሓሳስብኡን መርገፂኡን ብነፃነት ምግላፅ ኣይኸልከልን። ብመንፅሩ ድማ ነፍስወከፍ ዜጋ ከምቲ ናይ ባዕሉ ሰብኣውን ዲሞክራሲያውን መሰሉ ንክክበረሉ ከምዝደለኩሉ ናይቲ ካልእ መሰል'ውን ከምኡ ክክብር ይግባእ።

ኢትዮጵያ ሃገር ብዙሓት ብሄራት፣ ብሄረሰባትን ህዝብታትን እያ። እዞም ብሄራት፣ ብሄረሰባትን ህዝብታትን ድማ ናይ ዓርሶም ቋንቋ፣ ባህልን እምነትን ኣለዎም። በዚ ምክንያት ዝኾነ ሰብ ምስ ናቲ ብሄር ባህልን ቋንቋን ፍሉይ ምትእስሳር ስለዘለዎን መግለፂ መንነቱን'ውን ስለ ዝኾነ መሰሉ ከይተሸራረፈ ክክበረሉ ይግባእ። ሰብኣውን ዲሞክራሲያውን መሰል ዜጋታት ብርግፀኛነት ዝክበር እንተኾይኑ ብህዝቦምን ሃገሮምን ክኾርዑን ብፅሒት ዜግነቶም ብዝግባእ ክዋዕኡን ይኸእሉ። እዚ ኩነታት ድማ ስምዒት ፍቕሪ ሃገር ንምምዕባል ልዑል ብፅሒት ኣለዎ።

መል መዲ 13

ነዞም ዝሰዕቡ ሕቶታት ስርሑ።

1. ልዕል ኢሉ ዝቐረበ ዕሑፍ ብዛዕባ ኣተሓላልዎ መሰል ዜጋታት እንታይ መልእኽቲ የተሓላልፍ?

2. ዜጋታት ዴሞክራሲያውን ሰብአውን መሰላቶም ዘይኸበረሎም እንተኾይኑ ብዜግነቶም ዶ ክኾርዎ ይኸእሉ?
3. ምክባር መሰል ዜጋታት ምስ ፍቕሪ ሃገር ዘለዎ ምትእስሳር ከመይ ይግለፅ?

ሓንቲ ሃገር ፅባቕኣ ዜጋታታ እዮም። መሰላቶም ብሕገ መንግስቲ ተረጋጊፁ ዝተኸበረላቶም ዜጋታት ሃገሮም ንምልማዕን ንልዕልና ሃገሮም ዋርድያ ንምኳንን ኩሉሻዕ ድልዊ ምኳን ኣለዎም። ዜግነታዊ መሰሉ ዘይተኸበረሉ ሰብ ስምዒት ፍቕሪ ሃገሩ ዝጠንከረ ኣይኸውንን። ብዜግነቲ ዝሸቐረር ሰብ ሕሊናዊ ዕረፍትን ርወዮትን ኣይህልዎን። ድኽነት ንምውጋድ ኣብ ዝግበር ፃዕሪውን ኣብ ልምዓት ሃገሩ ንጡፍ ተሳታፊ ኣይኾንን።

ሕገ መንግስቲ ሃገርና መሰል ነብስ-ወከፍ ዜጋ ክሕሎ ዝገብር ውሕስና ስለዝሃበ ብዙሓት ሰባት ኣብ ጉዳይ ሃገሮም ብንጥፈት እንትሳተፉ ይርእ እዮ። ሃፍቲ ዘለዎ ርእሰማሉ (መዋእለንዋይ) እናፍሰሰ ሃገሩ ብልምዓት እናሃነፀ ይርከብ። ብዝተፈላለዩ ምክንያታት ኣብ ካልኣት ሃገራት ዝነበሩ ኢትዮጵያውያን ኣብዚ ሕዚ እዋን ናብ ሃገሮም ተመሊሶም ኣብ ስራሕቲ ልምዓት ንጡፍ ተሳትፎ ኣብ ምግባር ይርከቡ። ብዙሓት ምሁራትን ሰብ ሃፍትን ነቲ ዝተፈጠረ ምኻው ኩነታት ተጠቒሞም ናብ ሃገሮም ብምምላስ ብዝሰልጠኑሎም ዝተፈላለዩ ሙያታት ንሃገሮም ኣብ ምግልጋል ይርከቡ።

እዚ ኩነታት ዘመልክቶ መሰላት ዜጋታት ከይተሸራረፉ እንትኸበሩን ናይ ነብስ-ወከፍ ሰብ መሰል እንትኸበርን ስምዒት ፍቕሪ ሃገሩ ብኡ ልክዕ እና ማዕበለ ዝኸይድ ምኳኑን እዮ።

ካብ መግለፅታት ምዕባለ ፍቕሪ ሃገር ገሊኦም፡-ብስጡም መንፈስ ስራሕ ውፅኢታዊ ተግባር ምምዘጋብ፤

- ንምዕሳል ዴሞክራሲን ሰናይ ምምሕዳርን እጃምካ ምውፋይ፤
- ኣብ ኸባቢያውን ሃገር ለኻውን ጉዳያት ብዘይ ዝኾነ ይኹን ድፍኢት ምስታፍ፤
- ናይ ሓባር ድሕንነት ንምርግጋዕ ሃገራዊ ሓላፍነት ዜግነት ምውፃእ፤ ዝብሉ ብቀዳምነት ዝጥቀሱ እዮም። እዞም ተግባራት እንትፍፀሙ ምዕባለ ሃገር ገሃድ ይኸውን። ታሪኽ ድኽነት ሃገርናውን ይልወጥ።

መልመዲ 14

አብዞም ዝሰዕቡ ሕቶታት ተመያየጡ::

1. መሰል ዜግነቱ ዘይተኸበረሊ ሰብ ሃገሩ ካብልቡ ብምፍታው ብዕሒቱ ደ ክዋፃእ ይኸእል?
2. ሃገሩ ዝፈቱ ዜጋ ክፍፅዎም ካብ ሞንጎ ዝግብኡ ተግባራት ሰለሰተ ዘርዝሩ?

5.7. ሃገራዊ ሰንደቕ ዕላማ

5.7.1. ሰንደቕ ዕላማን ሃገራዊ መዝሙርን ፍቕሪ ሃገር ንምምዕባል ዝህልዎም አስተዋዕኦ:

ሰእሊ 5.4 ጀጋኑ አትሌታትና

- ልዕል ኢሉ ካብ ዘሎ ሰእሊ እንታይ ትዕዘቡ?

ሃገራዊ መዝሙር ኢትዮጵያ

የዜግነት ክብር ብኢትዮጵያ ፀንቶ፤
 ታየ ህዝባዊነት ዳር እስከ ዳር በርቶ፤
 ለሰላም ለፍትህ ለህዝቦች ነፃነት፤
 በእኩልነት በፍቅር ቆመናል በአንድነት፤
 መሰረተ ፅኑ ስብእናን ያልሻርን፤
 ህዝቦች ነን ለስራ በስራ የኖርን፤
 ድንቅ የባህል መድረክ የአኩሪ ቅርስ ባለቤት፤
 የተፈጥሮ ፀጋ የጀግና ህዝብ እናት፤
 እንጠብቅሻለን አለብን አደራ፤
 ኢትዮጵያችን ኑሪ እኛም በአንቺ እንኩራ።

መልመዲ 15

አብዛም ዝስዕቡ ሕቶታት ተመያየጡ።

1. አብቲ ሃገራዊ መዝሙር ዝተኻተቱ ቀንዲ ቀንዲ መልእኽትታት እንታይ እዮም?
2. «ድንቅ የባህል መድረክ» ወይ ድማ ግርም መድረኽ ባህሊ” ዝብል ሓረግ እንታይ ይገልፅ?
3. ዜጋታት ክብሪ ሃገሮም ክሕልዉ ዘተሓሳቡ ሓረግ ኣየንኡ እዩ?

ሰንደቕ ዕላማ ናይ ሓደ መንግስትን ህዝብን ሉ-አላዊነት፤ ነፃነትን ስልጣንን ዘርኢ ምልክት እዩ። ብምኳኑውን ንሰንደቕ ዕላማ ክብሪ ምሃብ ማለት ንሃገርናን ህዝብናን ዘለና ፍቕርን ከበሬታን ምግላፅ ማለት እዩ።

ሰንደቕ ዕላማን ሃገራዊ መዝሙርን ምስፍቕሪ ሃገር ኣዝዮም ዝተሓሳሱ

እዮም፡፡ ንኣብነት ስፖርቲኛታት ሃገርና ኣብ ኣደባባይ ስፖርት ዓለም ሰዓራይነቶም ስዒቡ ሰንደቕ ዕላማና ልዕል ኢሉ እንትምብልበል ስምዒት ሓገስ እናተሓናኛም ንብዓቶም የፍስሱ እዮም፡፡

ካብ ታሪኽና ከምንግንዘቦ ሃገሪይ እፈቱ እየ ዝብል ዜጋ ፍቕሩ ምግላፅ ዝግብኦ ንሃገሩ ብዝውክል ሰንደቕ ዕላማን ምስዚ ተተሓሒዞ ብዝዝመር ሃገራዊ መዝሙርን ምኃን ይግብኦ፡፡ ቡቶም ቀደም ዝነበሩ መንግስታት ይእመነሉ ከምዝነበረ ሰንደቕ ዕላማ ዝኸበርን ሆ ኢልካ ህዝቢ ዝቕስቀስን ወረርቲ ንምምካት ጥራሕ ክኾን የብሉን፡፡ ንሓንሳእን ንመወዳእታን ኣብ ልዕሊ ድኽነት ዘሚትካ ሰዓራይ ንምኃንጎን ኣብ ዙርያ ሃገራዊ ሰንደቕ ዕላማና ተኣኻኺብካ ሃገርና ናብ ምዕባል ክትሰጋገር ምግባር ካባና ዝሕሎ ተግባር እዩ፡፡

ሰናይ ምምሕዳር ንምዕሳል፣ ምፍቕቕቻርን ምክብባርን ንምጉልባት ኣብ ዙርያ ሰንደቕ ዕላማ ምምይያጥ ግቡእ'ዩ ዝኸውን፡፡ ንሰንደቕ ዕላማና ፍቕሪ እንትህልወና ሃገራዊ ፍቕሪ'ውን ልዕል ይብል ብፅሒት ዜግነትና'ውን ብብቕዓት ንምፍፃም ዓቕሚ ዕንዓት ይኸነልና፡፡

መልመዲ 16

ኣብዞም ዝሰዕቡ ሕቶታት ተመያየጡ፡፡

1. ንሃገርናን ንህዝብናን ዘለና ፍቕሪ ከመይ ብሰንደቕ ዕላማን ሃገራዊ መዝሙርናን ምግላፅ ከም ዝከኣል በብጉጅለ ተመያየጡ፡፡
2. ሰንደቕ ዕላማን ሃገራዊ መዝሙርን ዘይፈቱ ዜጋ ሃገሪይ እፈቱ እየ ንምባል'ዩ ይኸእል? ተመያየጡ፡፡
3. ናይ ሃገሮም ሰንደቕ ዕላማ ክንብልበል ዝገበሩ ተጋሩ ኣትሌታት እንመን ትፈልጡ? እስኪ ተመያየጡ፡፡

መጠቓለሊ

እዚ ሓዱሽ ስምዒት ፍቕሪ ሃገር ኣብ ውሽጢ ስምዒት ነብስ-ወከፍ ዜጋ ምቕራዕ ዝከኣል ታሪኻትን ባህልታትን ብሄራት፣ ብሄረሰባትን ህዝብታትን ምኽባር እንትከኣል እዩ። ንናይ ሃገሩ ባህልን ታሪኽን ጋሻ ዝኾነ ሰብ ንስምዒት ፍቕሪ ሃገር ዝህልዎ ቦታ ትሑት እዩ።

ታሪኽን ባህልን ብሄራት፣ ብሄረሰባትን ህዝብታትን ምፍላጥ ጥራሕ ንባዕሉ እኹል ኣይኮነን። ሰብኣውን ዲሞክራሲያውን መሰላት ህዝብታት ብማዕረ ተኸቢሮም ኩሉ ዜጋ ኣብ ጉዳይ ሃገሩ ብማዕረ ደረጃ ተሳታፊ እንትኾን ምዕባላ ርኡይ ይኸውን። ንጉዳይ ሃገሩ ንና ዝኾነ ዜጋ ሃገርካ ፍቶ እንተዝበሃል ትርጉም ኣይህልዎን።

መሰል ዜጋታት ብተግባር እንተተረጋገጹ ሃገራዊ ዝኾነ ሓበራዊ ኣረዳድኣ ይህሉ። ናይ ሓባር ኣረዳድኣን ምትሕልላይን እንተሃልዩ ብውሱን ሃፍቲ ሃገር ተጻዒጎም ንናይ ሓባር ግልጋሎት ረብሓ ዝውዓሉ መሳርሕታትን ንብረታትን ብጥንቃቄ ይተሓዙ።

ሓዱሽ ስምዒት ፍቕሪ ሃገር ኣብ ውሽጢ ልቡ ሰሪጹ ዝኣተዎ ዜጋ ንደሕንነት ህዝቢ ሰግኣት ካብ ዝኾኑ ኣዕነውቲ ተግባራትን ጥፍኣትን ዓርሱ ይሕሉ። ኣዕነውቲ ተግባራት ከይፍጠሩ'ውን ይቃለስ፣ ተፈጠሮም እንተተረኽቡ'ውን ብዘይ ገለ ስክፍታ ንኣካላት ፍትሒ ኣሕሊፉ ይህብ።

ኩሉ ሃገረይ ይፈቱ እዩ ዝብል ዜጋ ክብሪ ሃገሩ ንክሕሎ ይፅዕር፣ ንሰንደቕ ዕላማን ኣብ መዝሙርን ሃገሩ ፍሉይ ክብርን ፍቕርን ይህልዎ። መግለጺ ክብሪ ሃገሩ ኣብ ትሕቲ ሰንደቕ ዕላማ ብምትእኸካብ'ውን ዘሕብን ታሪኽ ሃገሩ ሓልዩን ምፅናሕ ኩሉ ግዘ ቃሉ ከሕድስሕ ኣለዎ።

ሃገርና ካብ ድኸነትን ድሕረትን ተናጊፋ ናብ ዝሓሸ ዕቤት ልዕል ክትብል ኩሎም ዜጋታት፣ መንግስቲ ንዝሓንፀፀም ስትራቴጂታትን ፖሊሲታትን ልምዓት ተግባራውነት ብፅሒቶም ክዋዕኡ ይግባእ። ድኸነት ንምጥፋእ ብመንግስቲ ዝሕንፀፁ ስትራቴጂታትን ትልምታትን ልምዓት ብተሳትፎ ሰናይ ድሌት ዜጋታት እንተዘይተሓጊዞም ትፅቢት ዝተገበረሉ ውዕኢት ዘይክምዝገብ ይኸእል።

ታሪኽ ድኽነት ሃገርና ንምልዋጥ ቦቲ ሓዱሽ ስምዒት ፍቕሪ ሃገር ኢድ ንኢድ ተተሓሔዝና ድኽነት ነበረያ ነበረ ብምግባር ዘላቂ ልምዓት ንምምጻእ ምርብራብ ሓላፍነት ኩሉ ዜጋ እዩ።

አገደስቲ ቃላት

ለ-አላዊ ሃገር፡- ሃገራዊ ነፃነቱን ክብሩን ብሓይሊ ወፃኢ ዘይተደፍረ ነፃ ሃገር

ሀያባት ዴሞክራሲ፡- ዴሞክራሲ ዘምፅኦም ጠቐምቲ ውፅኢታት

ሰናይ ምምሕዳር፡- ፍትሓውን ኣድልዎ ዘይብሉን ምምሕዳር

ኣዕነውቲ ተግባራት፡- ድሕንነት ህዝብን ሃገርን ኸናግፀ ዝኸእሉ ተግባራት

ጥፍኣት

መዋእለንዎይ፡- ዝንቀሳቐሰን ዘይንቀሳቐሰን ቀዋሚ ሃፍቲ

መጠቓለሊ ሕቶታት

1. እዞም ዝሰዕቡ ሕቶታት ምስኣንበብኹም ሓቂ ንዝኾኑ «ሓቂ» ጌጋ ንዝኾኑ «ጌጋ» ብምባል መልሱ።

1. ሃገርና፤ “መ-ዚያም ብሂረሰባት” ተባሂላ እትፅዋዕ ብዙሓት ባህልታትን ቋንቋታትን ስለ ዘለዉዎ እዩ።
2. ታሪኽ ብሂራት፤ ብሂረሰባትን ህዝብታትን ምፍላጥ ዝከኣል መልክኣ ምድራዊ (ጀኦግራፊያዊ) ኣቀማምጥኡ ብምፅናዕ ጥራሕ እዩ።
3. ሃገራዊ ሰንደቕ ዕላማን ሃገራዊ መዝሙርን መግለፂ ፍቕሪ ሃገር እዮም።
4. ግልጋሎት ሰናይ ድሌት ብመንግስቲ ዝካየድ ምንቅስቓሳት ልምዓት ኣይድግፍን።
5. ሃገራዊ ኣርማ ሰንደቕ ዕላማና መግለፂ ማዕርነት ብሂራት፤ ብሂረሰባትን ህዝብታትን እዩ።

II. ኣብ ትሕቲ «ሀ» ዝተዘርዘሩ ምስ ኣብ ትሕቲ «ለ» ዝተቐመጡ ኣዛምዱ፡፡

«ሀ»	«ለ»
1. ብዓርስ ተበግሶ ዝፍፀም ተግባር	ሀ. ሃገራዊ መዝሙር
2. ሃገራዊ ሰንደቕ ዕላማ	ለ. ሃገራዊ ምልክት
3. ሃገራዊ ኣርማ	ሐ. መግለጺ ህዝብታት
4. ዴሞክራሲ	መ. ሃፍትን ምስሊ ሃገርን
5. መግለጺ ቃልኪዳን ዜጋታት	ዝጎድኡ ተግባራት
6. ኣዕነውቲ ተግባራት	ረ. መሰል ሓሳብካ ብነፃ ምግላፅ
7. ባህልን ቋንቋን	ሰ. ናይ ሓደ ሉኣላዊ ሃገር ኣርማ
	ሸ. ግልጋሎት ሰናይ ድሌት

III. ስዒቦም ዘለዉ ባዶ ቦታታት ብትኽክለኛ ቃል ወይ ሓረግ መልኩ፡፡

1. ህዝቢ ሓደ ከባቢ ብማዕረ ዝጥቀመሎም _____ ይባሃሉ፡፡
2. ነፍሲ ወከፍ ዜጋ ኣብ ግልጋሎት _____ እንተዝሳተፍ ርወ-የት ሕሊና ይርከብ፡፡

IV. ትኽክለኛ መልሲ ምረፁ፡፡

1. ሃገርና ነፃነታ ተኸቢሩ ዝነብር፤
  - ሀ. ብጥንካረ ሓይሊ መከላኸሊ እዩ፡፡
  - ለ. ብስትራቴጂያዊ ኣቀማምጥኣ እዩ፡፡
  - ሐ. ብተጋድሎ ጀጋኑ ደቃ እዩ፡፡
  - መ. ኩሎም መልሲ ክኾኑ ይኽእሉ እዮም፡፡
2. ሓድ ሓደ ታሪኻት ብሄራት፣ ብሄረሰባትን ህዝብታትን ኢትዮጵያ ክህብፁ ዝኽእሉ፤
  - ሀ. ኩሎም ታሪኻት ብወፃኢ ተኛታት ሰባት ስለ ዝተፅሓፉ ጥራሕ እዩ፡፡
  - ለ. ብፀሓፍቲ ታሪኽ ደቂ ሃገር ስለዘይተፅሓፉ እዩ፡፡
  - ሐ. ዝተህብፁ ታሪኻት የለውን፡፡
  - መ. ብሓደ ሓደ ወፃኢ ተኛታትን ደቂ ሃገርን ፀሓፍቲ እንትፀሓፉ

ብእኹል መረዳእታ ብዘይምድጋፎም እዩ።

1. ንሃፍቲ መንግስትን ህዝብን ሓለዎ ምግባር ዘለዎ

ሀ. ነብስ-ወክፍ ዜጋ ኣብ ዝጠዓሞ እዋን ጥራሕ እንተ-ሓሊዩ እኹል እዩ

ለ. ክሕሉ ዝግብኦ ሓይሊ ፖሊስ ጥራሕ እዩ።

ሐ. ሓድሓደ ጊዜ መንግስቲ ሓለ-ሓሊፉ ድማ ህዝቢ እንተ-ሓሊዩ እኹል እዩ።

መ. መንግስትን ህዝብን ብምትሕብባር ክሕሉ-ው ይግባእ።

2. ሃገራዊ ሰንደቕ ዕላማ፡

ሀ. ምልክት ነፃነት እዩ።

ለ. መረጋገዒ ሓድነት እዩ።

ሐ. መፍለይ ምልክት ሉኣላዊ መንግስቲ እዩ።

መ. ኩሎም መልሲ ክኾኑ ይኸእሉ እዮም።

3. ሃገረይ እፈቱ እየ ዝብል ዜጋ

ሀ. ኣብ ጉዳይ ሃገሩ ቐጥተኛ ተሳታፊ ምኃን ኣለዎ።

ለ. ንሃገሩ ሰንደቕ ዕላማን መዝሙርን ግቡእ ክብሪ ይህብ።

ሐ. ንናይ ሓባር መገልገሊ ናውትታት ጥንቃቄ ክገብር ይግባእ።

መ. ኩሎም መልሲ ይኾኑ እዮም።

V. ነዞም ዝሰዕቡ ሕቶታት ሓፀርቲ መልሲታት ሃቡ።

1. ሃገርና ካብ ድኸነት ንምንጋፍ ካብ ነብስ-ወክፍ ዜጋ እንታይ ትፅቢት ይግበር?

2. ዜጋታት ግልጋሎት ሰናይ ድሌት ንኸህቡ ዝተባብዑ ንምንታይ እዩ?

3. መሰል ዜጋታት ብማዕረ እንትኸበር ስምዒት ፍቕሪ ሃገር ይምዕብል ዝበሃል ንምንታይ እዩ?

4. ንናይ ሃገርና ሰንደቕ ዕላማን መዝሙርን ዘለና ክብሪ እንገልፃ ብከመይ እዩ?